

השתא הני תלתא: "הגדול, הגבור, והנורא",
 אי לאו דכתבינהו משה באורייתא, דכתיב:
 "הקל הגדול הגבור והנורא אשר לא ישא
 פנים", ואתו כנסת הגדולה ותקנינהו למימר
 הכי דהכי כתיב בספר עזרא: "ועתה אלקינו
 הקל הגדול הגבור והנורא וגו'" — אנן לא
 הוה אמרינן להו מדעתנו. ואת אמרת מדעתך
 כולי האי?!

משל, למה הדבר דומה:

לאדם, שהיו לו אלף אלפי אלפים דינרי זהב,
 והיו מקלפין אותו שיש לו דינרי כסף. וכי לא
 ננאי הוא לך?!

אמר רבי חנינא: הכל בידי שמים — חוץ
 מיראת שמים¹²², שהיא מסורה לאדם¹²³
 להכין את לבו לכך¹²⁴ [אף על פי שהיכולת
 ביד הקדוש ברוך הוא להכין לבבנו אליו,
 כדכתיב: "הנה כחומר ביד היוצר כן אתם
 בידי בית ישראל". רש"י]. שנאמר: "ועתה
 ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם
 ליראה"¹²⁵.

ותמהינן: מכלל דיראה מילתא זוטרתא היא?

ומתצינן: אין. לגבי משה רבינו — מילתא
 זוטרתא היא¹²⁶.

השתדלותו בתפילה. ואין אדם פועל מאומה,
 אלא משתדל, וחשיב כנעשה בידי.

124. ובאהל תורה [להאדמו"ר מקוצק] ביאר,
 דה"ק: "הכל בידי שמים" — שכל הדברים
 שבעסקי העוה"ז, אם תבקש מהקב"ה, ספק הוא
 אם ימלא בקשתך. "חוץ מיראת שמים", שאם
 תבקש — ודאי יתנו לך.

125. עיי' באור החיים על התורה, שמבאר כוונת
 הכתוב, לפי שיש שתי דרגות שחפץ ה' מישראל
 עשות, והם זו למעלה מזו. האחת — היראה,
 ולמעלה ממנה — האהבה. וקאמר משה, שאין
 הקב"ה מבקש מהם כי אם ליראה. עיי"ש עוד.

והגר"ח מולאזין ביאר [ברו"ח פ"ד מ' כ"ב,
 ד"ה הילודים], שכאשר יש עליו יראת ה' —
 אינו ירא משום דבר. אבל אם אינו ירא מהשי"ת
 — הוא ירא מהברואים, דהיינו חיות רעות
 ולסטים. ולזה קאמר משה, כיון שעל כרחו של
 אדם יש לו יראה, הלא טוב לו להפוך היראה
 לטוב, לירא מאת ה', ואז ינצל מכל היראות
 שבעולם. עיי"ש.

126. מקשינן העולם: וכי משה לא ידע דגבי כלל

שריחם הוא על קן ציפור, אבל ודאי שטעם
 המצוה כדי ללמדנו את מידת הרחמנות, ושלא
 נתאכזר. עיי"ש.

121. כתב הריטב"א, דזה ראייה שאין גנותו של
 ש"ץ זה לפי שלא סיים שבחיו של הקב"ה,
 דא"כ, הול"ל "לאדם שהיו לו אלף וכו' של זהב,
 והיו מקלסין אותו בת"ק של זהב" ! אלא, הגנות
 היא, שאין שבחות אלו של בשר ודם, שהם
 עניינים גופניים, ממין שבחו של הקב"ה. כמש"כ
 הרמב"ם במורה נבוכים [ח"א פנ"ט].

122. הקשו התוס', הא אמרינן בכתובות [ל'
 ע"א], הכל בידי שמים חוץ מצנים פחים [דהיינו
 חום וקור]?

ותירצו, דהכא מיירי בתולדות האדם היאך
 יהיה, אם חכם או טפש, עני או עשיר, גבור או
 חלש. שדברים אלו נגזרים עליו, חוץ מן היראה.
 ואילו התם מיירי במאורעות האדם העתידיים
 לבוא עליו אחר שנוול, שגם הם בידי שמים חוץ
 מצנים ופחים.

123. כתב החזו"א, דאף שאנו מתפללים: "וישם
 בלבנו אהבתו ויראתו", זו בידי אדם, שכן עשה